

Betekenisgeven bevorderen

Leerkansen uit de actualiteit en (leef)omgeving van kinderen

Het vermogen van kinderen om zich te verwonderen over hun omgeving en actuele gebeurtenissen is buitengewoon en kan worden gestimuleerd door middel van verschillende benaderingen.

Ontdek wat de interesses van de kinderen zijn en zoek naar manieren om nieuwe onderwerpen te koppelen aan die interesses. Als een kind bijvoorbeeld gepassioneerd is over dieren, kan je wetenschappelijke onderwerpen introduceren door te praten over dierenbiologie of ecologie (zie bijlage).

Maak abstracte concepten tastbaar door ze te koppelen aan concrete voorbeelden uit de leef- en belevingswereld van kinderen. Als je bijvoorbeeld over natuurkunde praat, kun je gebruik maken van alledaagse objecten en situaties die ze kennen, zoals fietsen of stuiterende ballen, om de principes van beweging en energie uit te leggen.

Een schaalmodel van een ophaalbrug met hydraulische pompen kan door de leerlingen zelf gemaakt worden en in detail bestudeerd en uitgetest worden. Voor of na deze techniekopdracht wordt een bezoek gebracht aan een ophaalbrug in hun eigen schoolomgeving.

Welke voorwerpen met hydraulische pompen kennen ze nog uit hun dagelijkse leven? De vuilniswagen die passeert maakt gebruik van deze pompen om afvalbakken te heffen en te legen.

Leerlingen gaan op zoek naar spinnen in hun eigen omgeving. Naast de bouw van de spin, ontdekken ze meteen het leefgebied van een spin. Mogelijk werden ook insecten aangetroffen in het spinnenweb. Bij observatie leren kinderen dat spinnen solisten zijn en enkel tijdens de paring koppeltjes vormen.

Moedig kinderen aan om hun eigen ervaringen te delen en gebruik deze als springplank om nieuwe onderwerpen te verkennen. Als je bijvoorbeeld spreekt over geschiedenis, vraag dan naar verhalen van hun grootouders of andere familieleden om een persoonlijk perspectief toe te voegen aan het onderwerp. Laat leerlingen niet alle autostrades vanbuiten leren, maar leer ze in de lagere school het openbaar vervoer nemen.

Gebruik multimedia, zoals video's, afbeeldingen en verhalen, die verband houden met de leefwereld van kinderen om nieuwe onderwerpen te introduceren en te illustreren. Interactieve en visuele elementen kunnen helpen om abstracte concepten levendiger te maken en de interesse van kinderen

te wekken. Door concrete en zintuiglijke ervaringen aan te bieden kan je de werkelijkheid in de klas brengen. Ga steeds na welke zintuigen doelgericht ingezet kunnen worden.

Waar mogelijk trek je met je leerlingen op verkenning buiten de schoolmuren, op zoek naar de echte wereld. Zelfs op de speelplaats liggen de leeransen voor het grijpen. Zo kan je de weerselementen onderzoeken door zelf observaties en metingen uit te voeren of kriebelbeestjes observeren in hun eigen habitat.

Stimuleer kinderen om vragen te stellen en hun gedachten te delen over hoe nieuwe onderwerpen verband houden met hun eigen leven. Moedig discussies aan waarin kinderen kunnen reflecteren op hoe ze nieuwe kennis kunnen toepassen in verschillende contexten.

Door nieuwe onderwerpen te koppelen aan de leefwereld van kinderen, worden abstracte concepten toegankelijker en kunnen kinderen gemakkelijker betrokken raken en zich verbonden voelen met wat ze leren.

Door inhoud te kiezen die aansluiten bij de leefwereld van het kind, zullen sneller vragen opgewekt worden. Leerlingen krijgen zin om op onderzoek te gaan en de inhoud zo verder te verbreden en verdiepen. Sta en toe bewust stil bij de vraag "Waarom leren we dit?".

Wanneer leerlingen tuinkers zaaien en op twee verschillende locaties zetten, op de vensterband en in de kast, zullen ze zelf ontdekken dat tuinkers licht nodig heeft om groen te worden. De tuinkers in de kast gebruikt de energie vooral om te groeien, op zoek naar licht.

Gebit van een carnivoor, herbivoor en omnivoor onderzoeken:

Met tanden bijt je eten af en maal je het fijn, zodat het in kleine stukjes verder je lijf in kan. Sommige tanden zijn puntig en scherp als messen, andere zijn vlak en geribbeld om eten te vermalen. Het soort tanden in je mond vertelt iets over wat je eet. Lijkt jouw gebit op dat van een hond, schaap of chimpansee? Onderzoek het door de verschillen te zoeken.

Wat heb je nodig?

- spiegel
- werkblad
- stiften/potloden (zwart, rood, oranje en roze)
- eventueel tanden en kiezen die je al gewisseld hebt

Wat moet je doen?

Bekijk je tanden in de spiegel. Bestudeer ook tanden die je al gewisseld hebt. Zet op het werkblad zwarte kruisjes bij de eigenschappen van jouw tanden. Heb je hoektanden? Zijn ze groter of kleiner dan de snijtanden? Heb je puntige of platte tanden, of allebei? Heb je kiezen? Zijn die puntig of plat? Hebben ze ribbels of knobbels? Zet in elke rij één kruisje. Kijk nu in welke kolom je de meeste kruisjes hebt: ben jij dus een alleseter, planteneter of vleeseter?

Dierengebitten onderzoeken

Op de tweede pagina staan foto's van drie gebitten: van een planteneter, een vleeseter en een alleseter. Welk gebit is van welk soort eter? Bekijk de foto's en vergelijk elk gebit met de eigenschappen op de eerste pagina van het werkblad. Zet rode kruisjes bij de eigenschappen van het eerste gebit, oranje kruisjes voor het tweede gebit en roze kruisjes voor het derde gebit. Kijk per kleur in welke kolom de meeste kruisjes staan. Welk soort eten hoort bij welk gebit?

De drie gebitten die je hebt onderzocht zijn van een hond, schaap en chimpansee. Bedenk nu: welk van deze drie dieren eet alleen maar planten? En welke alleen vlees? Welk gebit is dus van welk dier?

Hoe kan dit?

Met de scherpe voor-, snij- en hoektanden in onze mond kunnen we voedsel afscheuren. Met de grotere, gebobbelde kiezen kunnen we voedsel in kleine stukjes malen. Vleeseters (carnivoren) hebben scherpe snijtanden zoals je ziet bij gebit 1. Hiermee kunnen ze vlees goed afscheuren. Planteneters (herbivoren) hebben juist brede kiezen met bobbel en ribbels om planten te vermalen. Die zie je bij gebit 2. Alleseters (omnivoren) hebben zowel scherpe snijtanden als brede kiezen, zodat ze vlees en groente goed kunnen eten. Dit zie je bij gebit 3 en bij je eigen gebit.

Wat eet jij?

Bekijk je tanden in de spiegel. Zet hieronder zwarte kruisjes bij de eigenschappen van jouw tanden.

Hoektanden	 Geen ☐	 Lang ☐	 Gelijk ☐
Tanden	 Plat ☐	 Puntig ☐	 Plat en puntig ☐
Kiezen	 Plat ☐	 Puntig ☐	 Plat ☐
Platte kiezen	 Ribbels ☐		 Bobbels ☐
	Planteneter	Vleeseter	Alleseter

In welke kolom staan het meeste kruisjes? Als je naar je gebit kijkt ben jij dus een: **planteneter / vleeseter / alleseter**

Wat eten deze beesten?

Hieronder staan foto's van drie gebitten: een van een planteneter, een van een vleeseter en een van een alleseter. Welk gebit is van welk soort eter? Bekijk de foto's en vergelijk de gebitten met de eigenschappen op pagina 1 van het werkblad.

1				Soort eten: Dier:
2				Soort eten: Dier:
3				Soort eten: Dier:

De drie gebitten die je hebt onderzocht zijn van een hond, schaap en chimpansee. Bedenk nu: welk van deze drie dieren eet alleen maar planten? En welke alleen vlees? Welk gebit hoort dus bij welk dier?

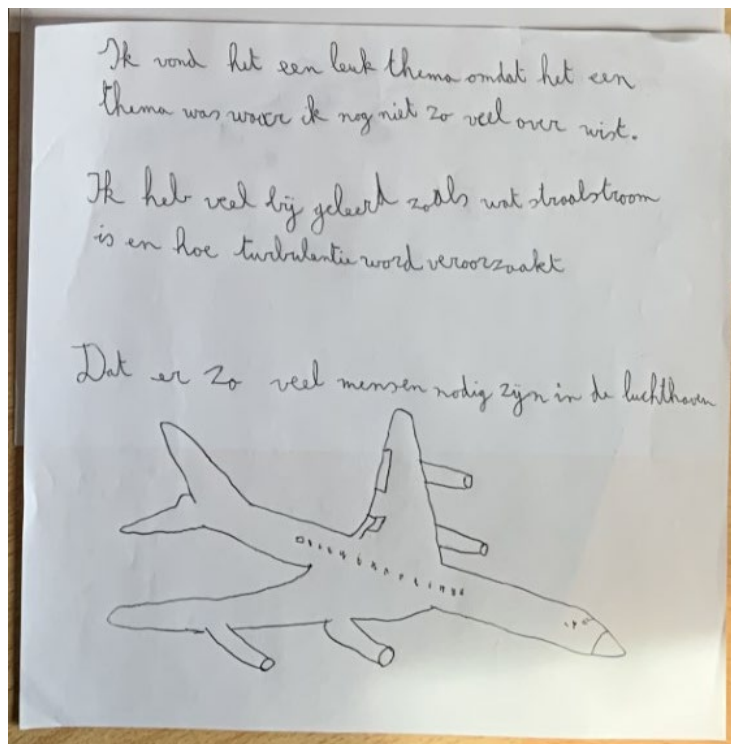

Aandacht voor nieuwe begrippen

Een belangrijke voorwaarde om aan wereldoriëntatie te doen is het creëren van een krachtige taalleeromgeving. Wereldoriëntatie en taal zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en hebben elkaar nodig. Een nieuw WO-thema bevat veel nieuwe begrippen. Deze specifieke vaktaalwoorden kunnen zowel in tekstvorm, film of leergesprek aangeboden worden. Hou er steeds rekening mee dat deze nieuwe woordenschat vaak veraf staat van de concrete leefwereld van de leerlingen. Dit vraagt een goed doordachte aanpak van de leraar met aandacht voor semantiseren.

De betekenis van vaktaalwoorden is een voorwaarde om tot een hoger denkniveau te geraken binnen wereldoriëntatie en leerlingen uit de dagen. Denk hierbij aan het zoeken van samenhang in een thema, oorzaak en gevolg structureren, conclusies trekken, een stappenplan volgen, nieuwe inzichten en onderwerpen opzoeken, ...

Leerlingen werden tijdens de WO-thema's over vliegen vaak verwonderd door de nieuwe inzichten die ze verworven. Kinderen worden graag uitgedaagd en leren graag bij! Ga nieuwe begrippen zeker niet uit de weg, ga er mee aan de slag.

Als leraar is het belangrijk om te weten wie de leerlingen in je klas zijn. Niet alleen het niveau van de klasgroep maar ook van de individuele leerling is hierbij van belang om iedereen aan het leren te krijgen. Breng de voorkennis van je leerlingen in kaart en besteed hierbij aandacht aan het taalniveau van de leerlingen en de voorkennis van het nieuwe onderwerp van het WO-thema. Ga ervan uit dat schooltaal nieuw is voor de meerderheid van de leerlingen en expliciet moet aangebracht worden. Taalrijke kinderen hebben meer context en zullen nieuwe begrippen sneller oppikken dan taalzwakke leerlingen. Er is een enorm gat tussen de woordenschat van leerlingen uit taalrijke en taalarme milieus. Meer woorden horen, vergroot uiteraard de kans op meer woordbetekenissen. Meertalige leerlingen ervaren minder problemen wanneer ze taalrijk zijn in hun moedertaal. Gebruik maken van vertaalssoftware als DeepL kan een grote hulp zijn om meertalige leerlingen de WO-doelen te helpen bereiken. Sta ook stil

bij het milieu waarin leerlingen opgroeien. Leerlingen die in een stedelijke context opgroeien beheersen een andere woordenschat dan leeftijdsgenoten op het platteland. Een thema rond bv. dieren zal een andere aanpak vragen.

Het is voor kinderen heel moeilijk om losse woorden, die het kind niet kan koppelen aan bestaande kennis, te begrijpen en onthouden. Het is onvoldoende om de nieuwe woordenschat één keer uit te leggen of te laten lezen in een tekst. Wanneer 10% van de woorden van een tekst niet gekend zijn, is het bijna onmogelijk om een tekst te begrijpen. Als leraar kan je best zoveel mogelijk visualiseren, laten ervaren en doen. Zorg voor zoveel mogelijk context. Intuïtief zou je liefst zo weinig mogelijk tekst aanbieden tijdens je WO-lessen maar het tegendeel is waar. Zorg voor zoveel mogelijk interactie met je leerlingen, zowel als leraar als de leerlingen onderling. Maak samen met je de klas een encyclopedie van de nieuwe begrippen in het WO-thema. Deze lijst kan zowel woorden, afbeeldingen als filmmateriaal bevatten.

Zoals meertalige leerlingen als leerlingen met een lage SES hebben er baat bij om de nieuwe woordenschat en vaktaal extra in te oefenen. Zo kan je een vijftal woorden selecteren die belangrijk zijn in een lessenreeks. Geef de leerlingen voldoende kansen om deze woorden in te oefenen, zowel mondeling als schriftelijk. Je kan deze doelwoorden integreren in de teksten die je aanbiedt of specifieke activiteiten organiseren rond de doelwoorden bv. een tekstje schrijven waarin de doelwoorden moeten voorkomen of verwerk de doelwoorden in een domino of kwartet.

Conclusie: je kan leerlingen niet verwonderen wanneer ze de (nieuwe) woordenschat niet begrijpen. Kinderen die veel interesse tonen in een bepaald onderwerp zullen vanzelf graag lezen en verwonderd worden door bv. informatieve boeken en teksten.

Bronnen

Casteleyn, J. e. (2022), Taal in de klas, Lannoo Campus, p.152

Pauwels, C. (2019). Ode aan de verwondering. Academia Press

Rohaan, E. e.a. (2022). Onderzoekend en ontwerpend de wereld ontdekken. Handboek voor Natuur & Techniek in het basisonderwijs. Noordhoff, p. 341

Smekens, E. (2017). De klas van (n)u. Acco Leuven / Den Haag. P. 239

Valk, A. e.a. (2016). Actief met taal in de zaakvakken. Uitgeverij Coutinho, p. 159

Van den Bergh, L. e.a. (2021) Begeleiden van actief leren. Uitgeverij Coutinho. p. 203

Van der Wateren, D.. (2020) De denkende klas. Lannoo Campus, p. 200

Verhallen, M. en Weessies, H. (2022). Woordenschat bij tekstbegrip – woorden als wegbereiders, JSW 4 2022

<https://www.lezenmetbegrip.ucll.be/>